

ERGA REVISJON AS
Postboks 227
4001 STAVANGER

VÅR REFERANSE
23/6054

DERES REFERANSE

DATO
14.05.2024

Tilsynsrapport

Finanstilsynet har gjennomført tilsyn med revisjonsforetaket. Det vises til Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport av 7. desember 2023 og revisjonsforetakets tilsvarende av 31. januar 2024.

1. Nærmere om tilsynet

Med bakgrunn i en innrapportering til Finanstilsynet ble revisjonsforetaket 16. mai 2023 bedt om å redegjøre for fortsatt drift, hendelser etter balansedagen, konklusjon/revisjonsberetning samt revisors fortsettelsesvurdering for syv konkrete revisjonsoppdrag. Seks av oppdragene gjaldt revisjonsutførelsen av årsregnskapene for 2020 og 2021, og ett oppdrag årene 2021 og 2022. Revisjonsforetaket svarte 13. juni 2023. Det har vært ytterligere kommunikasjon vedrørende manglende dokumentasjon. Finanstilsynet oppsummerte tilsynet i Teams-møte 6. juli 2023. Ved e-post 11. august 2023 fikk inspektøren egen tilgang til revisjonsverktøyet Descartes og fullstendig revisjonsdokumentasjon. Det har vært samme utpekte oppdragsansvarlig revisor for alle de kontrollerte oppdragene.

Finanstilsynets konklusjon er at kontrollen avdekket brudd på plikter etter revisorloven i alle de syv kontrollerte oppdrag. Detaljert tilbakemelding er gitt i Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport. Finanstilsynet tar revisjonsforetakets tilsvarende til den foreløpige tilsynsrapporten til etterretning. Der har revisjonsforetaket kommet med noen oppklaringer og nyanser på faktumsgrunnlaget. Revisjonsforetaket har på vesentlige områder etter det opplyste iverksatt tiltak. Tilsynsrapporten oppsummerer avdekkete svakheter i revisjonsutførelsen.

1.1 Oppdragsvurdering

Regelverk

Reglene om oppdragsvurdering følger av revisorloven § 9-2 og § 9-4 tredje ledd, jf. ISA 220. Finanstilsynet har også utgitt en veiledning om revisors aksept og fortsettelsesvurderinger (Rundskriv 6/2021). Av Finanstilsynets veiledning punkt 4 fremgår det blant annet at revisors fortsettelsesvurdering må vurdere om den revidertes oppfølging av nummererte brev og annen kommunikasjon er tilfredsstillende.

Finanstilsynets vurdering

FINANSTILSYNET
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no

Saksbehandler
Espen Jacobsen
Dir. tlf. 22 93 98 25

Gjennomgangen av de enkelte revisjonsoppdragene viser at det er svakheter i utførelsen og dokumentasjonen av revisors fortsettelsesvurderinger. Alle de kontrollerte oppdragene hadde utfordringer vedrørende tapt egenkapital som gjør at revisor må vurdere om det er vesentlig usikkerhet om fortsatt drift. I slike tilfeller er det viktig å rettidig følge opp hvordan styret overholder handlingsplikten i aksjeloven samt at revisor må følge opp egenkapitalsituasjonen også på det tidspunktet fortsettelsesvurderingen utføres.

Finanstilsynet mener at det ikke er gjennomført tilstrekkelige fortsettelsesvurderinger. Revisor har ikke i tilstrekkelig grad innhentet dokumentasjon som underbygger påstander fremsatt av ledelsen om hva styret/ledelsen har gjort/planlegger for å sikre forsvarlig egenkapital og drift slik aksjeloven §3-4 og §3-5 krever. Revisor har ikke innhentet tilstrekkelig revisjonsbevis som underbygger konklusjonen om at revisor kan fortsette med revisjonsoppdragene gitt den uavklarte situasjonen på vurderingstidspunktet. Forholdet er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd, jf. ISA 220 punkt 22 – 24 og revisorloven § 9-5. Forholdet er også brudd på dokumentasjonskravet i revisorloven 9-9 første ledd.

1.2 Revisjon av fortsatt drift og hendelser etter balansedagen

Regelverk

Det følger av revisorloven § 9-4 første ledd at revisor skal vurdere om årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med gjeldende lovkrav. Av § 9-4 andre ledd følger det at revisor skal vurdere om årsberetningen omfatter de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav, om årsberetningen er konsistent med årsregnskapet, og om revisor, basert på kunnskapen opparbeidet gjennom revisjonen av årsregnskapet, har avdekket vesentlig feilinformasjon i årsberetningen. Av § 9-4 tredje ledd følger det at revisor skal utføre lovfestet revisjon i samsvar med god revisjonsskikk. God revisjonsskikk utfylles av internasjonale bransjestandarder, blant annet ISA standardene. Det følger av ISA 570 punkt 12-14 at revisor skal evaluere ledelsens vurdering av enhetens evne til fortsatt drift. Det følger videre av punkt 16 at dersom det er identifisert hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om enhetens evne til fortsatt drift, skal revisor innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for å fastslå om det foreligger en vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om enhetens evne til fortsatt drift (vesentlig usikkerhet) ved å gjennomføre ytterligere revisjonshandlinger, herunder vurdering av motvirkende faktorer.

Etter ISA 560 punkt 6 – 8 skal revisor gjennomføre revisjonshandlinger som er utformet for å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for at alle hendelser som finner sted mellom balansedagen og datoen for revisjonsberetningen og som krever korrigering av eller omtale i regnskapet, er blitt identifisert.

Finanstilsynets vurdering

De fleste av de kontrollerte revisjonsoppdragene har hatt negativ egenkapital over tid. Etter Finanstilsynets vurdering er dette en indikasjon på vesentlig usikkerhet om grunnlaget for fortsatt drift. Finanstilsynets vurdering er at revisor ikke i tilstrekkelig grad har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for å kunne fastslå om de påstander som fremsettes gjør at fortsatt drift kan legges til grunn ved regnskapsavleggelsen

Eksempler på påstander fra styret /ledelsen som ikke er tilstrekkelig fulgt opp av revisor;

- Revisor har innhentet perioderegnskap, styremøter og budsjett. Men revisor har ikke evaluert påliteligheten av de underliggende dataene som er generert for å utarbeide disse. Revisor har heller ikke utvist profesjonell skepsis knyttet til fremlagt materiale.
- Styret/ledelsen har fremsatt påstander om merverdier i varige driftsmidler. Revisor har vurdert påstandene, men har ikke utfordret påstandene og innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig dokumentasjon for om merverdiene er tilstrekkelig for å kunne konkludere om fortsatt drift forutsetningen kan legges til grunn, herunder om det er tilstrekkelig likviditet i foretaket.
- Styret/ledelsen har fremsatt påstand om at aksjonær vil skyte inn midler ved behov. En profesjonell skeptisk revisor må i slike tilfelle innhente revisjonsbevis for at aksjonær faktisk har forpliktet seg til å skyte inn midler. Det er ikke gjort.
- Avtaler som er sentrale for fortsatt drift må vurderes som del av fortsatt drift vurderingen til revisor. Revisor må innhente bevis for at avtalene fortsatt løper, dvs at krav i avtalen ikke er brudd og at den er fornyet om den har en utløpsdato.

Finanstilsynet mener at det er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd, jf. ISA 560 punkt 6 - 8, ISA 570 punkt 16. Finanstilsynet mener også at det ved enkelte av oppdragene har vært brudd på dokumentasjonskravet i revisorloven § 9-9.

1.3 Revisjonsberetning

Regelverk

Regler for avgivelse av revisjonsberetning følger av revisorloven § 9-7. Det vises også til revisorloven § 9-4 tredje ledd, jf. ISA 700, 505, 570 og 706. Finanstilsynet har ved flere av de gjennomgåtte oppdragene påpekt at revisor har presisert usikkerhet om fortsatt drift uten at foretaket selv har uttrykt slik usikkerhet i årsberetning eller i note til årsregnskapet. Det følger av ISA 706 punkt 8 at dersom revisor anser det nødvendig å gjøre brukerne oppmerksomme på et forhold presentert eller beskrevet i regnskapet som etter revisors skjønn er av grunnleggende betydning for brukernes forståelse av regnskapet, skal revisor tilføye et presiseringsavsnitt i revisjonsberetningen. Det følger av ISA 705 punkt 6a at revisor skal modifisere konklusjonen i revisjonsberetningen når revisor konkluderer med at regnskapet totalt sett inneholder vesentlig feilinformasjon, jf. punkt 7 om type modifikasjon. Det følger videre av ISA 570 punkt 22 at dersom det er gitt tilstrekkelige opplysninger om den vesentlige usikkerheten i regnskapet, skal revisor avgi en umodifisert konklusjon og revisjonsberetningen skal inneholde et separat avsnitt med overskriften "Vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift". Av ISA 706 punkt 10 og 11 følger det at dersom revisor anser det som nødvendig å kommunisere et annet forhold enn de som er presentert eller beskrevet i regnskapet, og som etter revisors skjønn er relevant for brukernes forståelse av revisjonen, revisors oppgaver og plikter eller revisjonsberetningen, skal revisor tilføye et avsnitt om andre forhold i revisjonsberetningen.

Finanstilsynets vurdering

For de fleste kontrollerte oppdragene har revisor enten presisert usikkerhet om fortsatt drift eller presisert at aksjekapitalen er tapt. For oppdragene der det er presisert vesentlig usikkerhet fremgår ikke denne usikkerheten av årsregnskapet som styret har avlagt. Det er opplyst under tilsynet at det etter revisors oppfatning ikke forelå vesentlig usikkerhet om fortsatt drift for noen av de kontrollerte oppdragene og at det følgelig skulle vært avgitt normalberetninger.

Presiseringen i revisjonsberetningene er brudd på revisorloven 9-7 og § 9-4 annet ledd, jf. jf. ISA 705 punkt 7 og 17 samt ISA 706 punkt 9.

1.4 Oppdragsansvarlig revisors oppfølging av oppdragene

Regelverk

Det følger av ISA 220 at oppdragsansvarlig revisor har ansvar for at gjennomgørelser utføres i samsvar med firmaets retningslinjer og rutiner, og må forsikre seg om at det er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessige revisjonsbevis som underbygger konklusjonene i revisjonsberetningen og at de krav som stilles til innhold i revisjonsberetningen er overholdt.

Finanstilsynets vurdering

De påpekte mangler er ikke fanget opp av oppdragsansvarlig revisors gjennomgang i forkant av avgivelse av revisjonsberetninger. Det tyder på at kontrollen ikke utføres nøye nok eller at revisor ikke har god nok kompetanse knyttet til de revisjonsfaglige spørsmål denne rapporten omhandler eller ikke er tilstrekkelig skeptisk til de konklusjoner som er trukket. For ett av de sju kontrollerte oppdragene forelå det ikke dokumentasjon for at oppdragsansvarlig revisor har kvalitetssikret revisjonsoppdraget. Det forelå imidlertid i dette tilfelle dokumentasjon for at tidligere oppdragsansvarlig revisor på oppdraget hadde gjennomgått sentrale deler av revisjonsutførelsen.

Forholdet er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd og fjerde ledd, jf. ISA 220 punkt 8, 16 og 17.

2. Oppsummering

Finanstilsynet har avdekket mangler ved revisjonsutførelsen ved de kontrollerte revisjonsoppdragene. Oppsummert gjelder manglende følgende forhold:

- Oppdragsvurdering, dokumentasjon for revisjonsmessig oppfølging av forhold som er påpekt i tidligere års revisjon
- Manglende revisjonshandlinger av grunnlaget for fortsatt drift og hendelser etter balansedagen
- Feil i avgitte revisjonsberetninger
- Svakheter ved dokumentasjonen av revisjonsoppdrag.
- Manglende kvalitetssikring av utpekt oppdragsansvarlig revisor

Forholdene utgjør brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd, § 9-5, § 9-7 og § 9-9.

Finanstilsynet har innhentet og gjennomgått revisjonsselskapets kvalitetsstyringsdokumenter uten vesentlige merknader. Revisjonsforetaket og utpekte oppdragsansvarlige revisorer har hatt kvalitetskontroll fra Revisorforeningen høsten 2023 med godkjent resultat.

Finanstilsynet ser alvorlig på svakhetene i revisjonsutførelsen. Revisjonsforetaket har i tilsvar til foreløpig tilsynsrapport opplyst at korrigerende tiltak er iverksatt for flere av Finanstilsynets merknader. Finanstilsynet tar tiltakene til etterretning og forutsetter at revisjonsforetaket følger opp at tiltakene er tilstrekkelige slik at de påpekte pliktbruddene ikke gjentar seg i fremtidige revisjoner.

For Finanstilsynet

Anders Grini
konstituert seksjonssjef

Espen Jacobsen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.